

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KREATIV YONDASHUV ASOSIDA INNOVATSION FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH SAMADORLIGI

Kadirova Dildora Nadjatbekovna

Qo'qon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida innovatsion fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish yo'llari, maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida innovatsion fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari va shart-sharoitlari hamda maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida innovatsion fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning mazmuni, mohiyati va xususiyatlari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, tarbiya, bilim, ko'nikma va malakalar, kreativ yondashuv, fikrlash, innovatsion fikrlash, mustaqil fikrlash, sifat va samaradorlik, maktabgacha ta'lim, maktabga tayyorlash, ijodkorlik, qobiliyat, layoqat, qiziqish, faollik, faoliyat.

Bugungi kunda kreativ yondashuv – bu pedagogikada zamonaviy yo'nalish bo'lib, u ta'lim oluvchilarning muammolarini hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan faoliyat, ya'ni mustaqil ravishda qaralayotgan faoliyatning yangi yo'nalishlarini topishga undashga yo'naltirilgan jarayonidir. Uning asosiy komponentlari quyidagilardan iboratligi bir qator adabiyotlarda o'zaksini topgan:

- muammolarni hal qilish;
- o'quv ishlariga oid izlanishlar olib borish;
- fanlararo bog'lanish;
- ilmiy taxmini olg'a surish va uni tekshirish;
- ma'lumotlar yig'ish;
- modellash-tajriba o'tkazish;
- ijodiy va tanqidiy fikr yuritish;
- to'g'ri qarorlar qabul qilish;
- shaxsiy fikr ma'nosini izlash [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Ma'lumki, "kreativlik" va "innovatsiya" tushunchalari o'z mazmunida bir-biriga o'xshash va yangi narsalar yaratish nuqtai nazaridan ishlatilgan bo'lsada, ular mantiqiy emas.

Kreativlik - yangi g'oyalarni yaratish, yangiliklarni muvaffaqiyatli amalga oshirishda ilodiy yondashish degan ma'nolarni o'z ichiga oladi.

Kreativlik - bu tamoyilning kashf qilinishi, yangilik esa tamoyilning foydali tovarlar va xizmatlarga aylanishi. Innovatsiya jarayonida g'oyalar tashkilotga qo'shimcha daromad keltiradigan real tovarlar va xizmatlar bilan ifodalanadi. Innovatsiyalar - yangi narsalar yaratish imkoniyatlarini ongli, aniq yo'naltirilgan izlanish natijasi sanaladi. Shunday qilib, "innovatsion fikrlash" tushunchasi kreativlikni o'z ichiga oladi, buning natijasida inson ilgari hech qachon hal qilinmagan yangi vazifani muvaffaqiyatli hal etadi va bu vazifa inson ilgari ishlatmagan g'ayritabiiy, o'ziga xos tarzda hal etiladi. Innovatsion fikrlash nafaqat yangi ijodiy mahsulotni yaratishni emas, balki uni tanitish va targ'ib qilishni ham o'z ichiga oladi.

Kreativlik (lot., ing. "create" – yaratish, "creative" yaratuvchi, ijodkor) – individning yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tavsiflovchi hamda mustaqil omil sifatida iqtidorlikning tarkibiga kiruvchi nostandart ijodiy qobiliyati ma'nosini ifodalaydi. Bola shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg'ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Kreativlik bola shaxsini yaxlit holda yoki uning muayyan xususiyatlarini tavsiflaydi. Shuningdek, kreativlik iqtidorning muhim omili sifatida ham aks etadi. Ayniqsa, kreativlik zehni o'tkirlikni, bola intellektini belgilab beradigan jarayon sifatida qaraladi.

P.Torrens fikricha, kreativlik muammoga yoki ilmiy farazlarni ilgari surish; farazni tekshirish va o'zgartirish; qaror natijalarini shakllantirish asosida muammoni aniqlash; muammo yechimini topishda bilim va amaliy harakatlarning o'zaro qarama-qarshiligiga nisbatan ta'sirchanlikni ifodalaydi.

Bola shaxsida kreativlik sifatlarini rivojlantirishga asosiy metodologik va konseptual yondashuvlar, kreativ shaxs individual sifatlarini shakllantirishning psixologik xususiyatlari, uzluksiz ta'lim tizimida pedagoglar kasbiy ijodkorligini tashkil etish texnologiyalari bilan bog'liq.

Ma'lumki, bilish faoliyati ko'p qirrali jarayon ya'ni murakkab jarayon bo'lib, uning ta'limni amalga oshirishdagi samaradorligi tarbiyachining pedagogik qobiliyati, izlanuvchanligi, tafakkuri, kuzatuvchanligi va ijodiy yondashuviga bevosita bog'liq sanaladi. Shuning uchun ham bilish jarayonida ijod va ijodkorlik muhim o'rin egallaydi.

Bola shaxsining tafakkuri, xotirasi, tasavvuri, diqqati, irodasi kreativlikda faol ishtirok etadi. Ayniqsa ijodda, bilim egallashda, tajriba, iste'dodda yaqqol namoyon bo'ladi. Abu Nasr Forobiyning ta'rifiga ko'ra «ijod – bilish jarayonida shunday ulug' fazilatki, inson uni egallash uchun boshqa hamma fazilatlarini ishga solishi kerak». Ijod qilish jarayonida shaxs izlanadi, kuzatadi, tadqiqotlar olib boradi, natijalarni tahlil qilib, mantiqiy xulosalar chiqaradi [1].

Kreativlik fan va amaliyotda ma'lum bo'lmagan yangi g'oyalarni tarbiyachining tahlil qilishi, turli yangi texnik ijodiy yechimlarni o'rganishi, ishlab chiqishi, sinab ko'rish va taqqoslashi kabi tadqiqotchilik tavsifidagi vazifalarni amalga oshirishni ifodalaydi. Bu jarayon pedagogning bilim saviyasini oshiruvchi va mustahkamlovchi, faol va mustaqil fikrlash xislatlari, ma'naviy - ma'rifiy saviyasi sezilarli o'sishiga va kelajakda haqiqiy ijodkor shaxs sifatida maktabgacha yoshdagi bolalarni kamol topishida xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir. Ijodkorlik – bu nafaqat xalq xo'jaligi uchun zarur bo'lgan ijobiy samarali texnik yechim, balki ob'ektiv borliqni anglash va tasavvur qilish uchun ham o'ziga xos ahamiyatga ega.

Kreativlik tarbiyalanuvchilar egallayotgan bilimlarning mustahkamligi va mukammalligini ta'minlash, ularda faol va mustaqil fikrlovchi shaxs xislatlari, sifat va fazilatlarini shakllantirish, aqliy qobiliyatlari va innovatsion fikrlashini rivojlantirishga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir. Bu holat tarbiyachilardan kasbiy kompetensiyani chuqur egallash, mashg'ulotlarni samarali tashkil etish, kasbiy ijodkorlikka asoslangan yondashuvlarni joriy etishni talab qiladi.

Kreativ pedagogik texnologiya maktabgacha yoshdagi bolalarning innovatsion fikrlash ko'nikmasini shakllantirishga qo'yilgan vazifalarni hal qilishida produktiv faoliyatni amalga oshirishni nazarda tutib, muammoli fikrlashni rivojlantirish, ma'lumotlarni yig'ish hamda natijani tekshirib ko'rish bosqichlarini belgilab olishda tarbiyachilar ijodkorlik bilan yondashuvi mazkur jarayonning samaradorligini oshirishning muhim omili sanaladi. Kreativ pedagogik texnologiya tushunchasini shaxs kasbiy ahamiyatli sifatlarini tarkib toptirishning mazmuni va jarayonlari o'zaro yaxlitlikda loyihalangan hamda dasturlashtirilgan vazifalarning maqsadli amalga oshirilishini ta'minlovchi tarbiyachilar kasbiy ijodkorligini rivojlantirishning metodik tizimi sifatida ta'rifladik.

Kreativ pedagogik texnologiyalarni loyihalashda quyidagi tamoyil taklif etilgan: pedagogik tizim hamda uning barcha tarkibiy qismlari: maqsadi, mazmuni, tashkiliy shakllari, metodlari hamda ta'lim vositalari, pedagogik kadrlar hamda ichki ta'lim muhitining bola shaxsi kreativligini rivojlantirishga yo'naltirilganligi; kreativ pedagogik texnologiyaning yaxlit ta'lim jarayonida ham, lokal pedagogik bosqichda ham tizimli

tavsifga ega ekanligi; tarbiyachilar tomonidan ijodiy o‘quv topshiriqlarini bajarishda yechimni ishlab chiqish traektoriyasi va mazmunining mustaqil belgilanishi; kasbiy ijodkorlikka yo‘naltirish orqali tarbiyachilarning moslashuvchanlik, harakatchanlik, innovatsion yechimga intiluvchanlik sifatlarini tarkib toptirishga qaratilganligini e‘tiborga olish.

Kreativ pedagogik texnologiyalarni joriy etish quyidagi yondashuvlar asosida amalga oshiriladi:

1. Amaliy bilishga asoslangan izlanuvchanlik yondashuvi. Bunday yondashuv doirasida tarbiyachilar kasbiy ijodkorligini tashkil etish va rivojlantirishning kreativ pedagogik texnologiyalari yangi amaliy-tatbiqiy ma‘lumotlarni yig‘ish bilan tavsiflanadi.

2. Nazariy bilishga asoslangan izlanuvchanlik yondashuvi. Ushbu yondashuvda asosiy e‘tibor tarbiyachi - pedagoglar kasbiy ijodkorligiga doir yangi nazariy bilimlarni hamda bilim sohalarini qidirishga qaratiladi.

Tarbiyachilar bolalarni kreativ yondashuv asosida innovatsion fikrlashga o‘rgatishida quyidagi jihatlar o‘ziga xos ahamiyat kasb etadi.

Demak, yangi davr talablari asosida maktabgacha ta‘lim yangi shakldagi ijtimoiy institut deb qaralar ekan, bolalarning maktabgacha ta‘lim tashkilotiga faol qatnashishi va muayyan bilimlarni o‘z vaqtida o‘zlashtirishi, ularni intellektual rivojlanishlari uchun qulay bo‘lishi va tarbiyachi-pedagoglar shunga har tomonlama tayyor bo‘lishi zarur ekanligi bilan, maktabgacha ta‘limning sifatiga davr talablari nuqtai nazaridan qaralib borilishi va ushbu jarayonlarni muntazam tahlil qilinishi hamda innovatsion yondashish orqali takomillashuvini ta‘minlash lozimligi bilan belgilanadi. Bu jarayonda barcha bolalar uchun teng imkoniyatga ega bo‘lgan dastlabki bilim va tushunchalar innovatsion yondashuvlar asosida shakllantirilishi maqsadga muvoffiq, chunki, innovatsion yondashuvning asosiy maqsadi ta‘lim oluvchilarda kelajakka mas‘uliyat hissini va o‘z - o‘ziga ishonchni shakllantirish, integrativligini, intellektualligini, kreativligini, kognitivlik, hamkorlik, faollik va innovatsion fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishga yo‘naltirilganligi bilan ifodalanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abu Nasr Forobiy. Baxt-saodatga erishuv haqida. – T.: Xalq merosi, 1993. – 255 b.
2. Asqarova M., Matchonov S. va b. Kichik yoshdagi bolalar nutqini o‘stirish. – Toshkent “O‘zbekiston” - 2001, 160 b.

3. Ibragimova G.N. Bo‘lajak maktabgacha ta’lim mutaxassislarini kasbiy innovatsion faoliyatga tayyorlash tizimi // p.f.d. (DSc) diss... avtoreferati. –T.:2021.-60 B.

4. Набихонова Ш.Б. Развитие профессиональной компетентности воспитателей дошкольных образовательных организаций. Т.:Фан ва технологиялар нашриёт-матбаа концерни. Т.:2021-116 с.